

Nr 3.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om
ändring i vissa delar av 16 kap. giftermålsbalken; gi-
ven Stockholms slott den 3 januari 1933.*

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till lag om ändring i vissa delar av 16 kap. giftermålsbalken.

GUSTAF.

K. Schlyter.

Förslag

till

Lag**om ändring i vissa delar av 16 kap. giftermålsbalken.**

Härigenom förordnas, att i 16 kap. giftermålsbalken 4 § skall upphöra att gälla samt 5 § erhålla följande ändrade lydelse:

5 §.

Närmare föreskrifter om äktenskapsregistrets förande meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft omedelbart efter utfärdandet.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 december 1932.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden NOTHIN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Schlyter, fråga om *upphörande med utgivande av den i 16 kap. 4 och 5 §§ giftermålsbalken omförmälda samlingen av vad i äktenskapsregistret införes* samt anför:

»Enligt 16 kap. 3 § giftermålsbalken skall hos en för hela riket gemensam registreringsmyndighet föras äktenskapsregister för inskrivning av de uppgifter beträffande makars inbördes rättsförhållande, vilka enligt giftermålsbalken skola anmälas för registrering, eller vilkas intagande i registret eljest varder föreskrivet. Registrets uppgift är att bereda tredje man, vars intresse kan vara beroende av makarnas förmögenhetsförhållanden, möjlighet att snabbt och lätt förvissa sig om huruvida rättsfakta, vilka kunna vara av betydelse för hans rätt, förekommit mellan makarna, och i så fall om de huvudsakliga omständigheterna därvid.

En samling av vad i äktenskapsregistret införes skall enligt 16 kap. 4 § giftermålsbalken genom det allmännas försorg efter hand befordras till trycket och förse med register för varje år. Syftet med den ifrågavarande samlingen har, enligt vad i lagberedningens motiv till giftermålsbalken angives, varit att den skulle, särskilt för personer vilka vore bosatta å annan ort än där registret fördes, göra det lättare att taga kännedom om registrets innehåll. I anslutning härtill stadgas jämväl i sistnämnda lagrum, att samlingen, i den mån den tryckes, skall översändas till varje domstol och överexekutor samt där hållas tillgänglig för allmänheten.

Kungl. Maj:t, som jämlikt 16 kap. 5 § giftermålsbalken har att meddela närmare föreskrifter om äktenskapsregistrets förande och om den i 4 § omförmälda samlingen, har genom kungörelse den 11 oktober 1920 (nr 692) och skrivelse samma dag (nr 693) till statistiska centralbyrån förordnat, att äktenskapsregistret skall föras hos centralbyrån, ävensom anbefallt centralbyrån att till trycket befordra den nämnda samlingen. Angående denna har Kungl. Maj:t

vidare bestämt, att den skall utgivas häftevis en gång i månaden och fördes med årsregister, ordnat i bokstavsföljd efter mannens namn.

Samlingen tryckes för närvarande i en upplaga på 400 exemplar, varav cirka 250 exemplar utgå till domstolar och andra myndigheter. Genom postverket är samlingen tillgänglig för prenumeration.

Den innevarande år för budgetbehandlingen tillsatta särskilda *granskningsnämnden* har i en av nämnden avgiven promemoria angående besparingsmöjligheter å sjunde huvudtiteln ifrågasatt, huruvida det kunde vara av behovet påkallat, att den ifrågavarande samlingen befordrades till trycket. Enligt vad nämnden trodde sig veta, hade samlingen mycket liten praktisk betydelse såväl för allmänheten som för myndigheterna. Antalet privata prenumeranter på samlingen vore för närvarande allenast ett trettiotal. Detta syntes visa, att intresset för samlingen icke vore synnerligen stort. Med hänsyn till att enbart tryckningskostnaderna uppginge till inemot 9,000 kronor om året, ansåge nämnden, att det borde tagas i övervägande, huruvida icke skyldigheten att sammanställa och trycka samlingen borde borttagas.

I sammanhang med avlåtande av skrivelse om anslagsäskanden till 1933 års riksdag har *statistiska centralbyrån* i yttrande över granskningsnämndens framställning rörande samlingen uppgifter till äktenskapsregistret förklarar sig för sin del intet hava att invända mot att tryckningen av samlingen inställdes. Under erinran att detta förutsatte ändring — förutom i instruktionen för centralbyrån — jämväl i 16 kap. giftermålsbalken, har centralbyrån vidare anført, att inställandet, som givetvis borde ske med visst kalenderår, kunde, om så i besparingssyfte ansåges önskvärt, ordnas på det sättet, att centralbyrån i avvaktan på beslut om vederbörliga författningsändringar inställde tryckningen av de under år 1933 inkommande uppgifterna, så att årgången 1932 kunde bli den sist utkommande. I annat fall kunde indragningen ske först sedan årgången 1933 i sin helhet offentliggjorts.

I fråga om den besparing, som skulle uppkomma efter indragningen, har centralbyrån anført, att egentligen avlöning åt ett extra ordinarie skrivbiträde borde kunna inbesparas men att arbetet med äktenskapsregistret så avsevärt ökats, att utöver de vid uppgörandet av centralbyråns stat för registret beräknade arbetskrafterna ytterligare två biträden varit på senare tid därvid sysselsatta. Av denna anledning kunde tryckningens inställande icke föranleda någon minskning i centralbyråns avlöningsanslag för budgetåret 1933/1934. Däremot skulle en minskning ske i centralbyråns tryckningskostnader. I utlåtande, som centralbyrån avgivit i anledning av granskningsnämndens framställningar rörande statsverkets expens- och tryckningskostnader, hade kostnaderna för äktenskapsregistret upptagits till 9,000 kronor för vardera av budgetåren 1932/1933 och 1933/1934. Indroges offentliggörandet med årgången 1933, borde den beräknade kostnaden för budgetåret 1932/1933 nedsättas till 6,400 kronor (avseende åtta månadshäften samt årsregistret för 1932) och för budgetåret 1933/1934 utgå. Om däremot tryckningen inställdes först år 1934, framsköttes kostnadsminskningarna ett budgetår.

Den av granskningsnämnden väckta frågan om den nämnda samlingens avskaffande har sedermera upptagits till vidare behandling inom justitiedepartementet. Därvid har ansetts, att *prenumeranterna å samlingen* borde beredas tillfälle att avgiva yttrande, huruvida samlingen för dem varit av sådan praktisk betydelse, att olägenhet skulle uppkomma, därest tryckningen upphörde. En företagen undersökning har visat, att prenumeranternas antal innevarande år är trettioen; av dem finnas femton i Stockholm. Prenumeranter äro tjuguen bankkontor (nio i Stockholm), sex advokatfirmor, två bokhandelsfirmor och en fondkommissionär ävensom Svenska bankföreningen.

Till envar av prenumeranterna har från departementet utgått cirkulär, innehållande dels redogörelse för innehållet i granskningsnämndens promemoria såvitt angår den ifrågavarande samlingen dels ock anmodan till prenumeranter, som i anledning därav önskade yttra sig, att inom viss tid till departementet inkomma med yttranden i ämnet. Yttranden hava inkommit från femton prenumeranter. Av dessa hava åtta ej framställt erinran mot samlingens avskaffande men sex — bland dem tre banker — hemställt, att samlingen måtte bibehållas. Svenska bankföreningen har i avgivet yttrande meddelat, att föreningen, som för sitt bibliotek prenumerade på samlingen, näppeligen för egen del hade något gagn av densamma men att föreningen av banker, som vore prenumeranter, inhämtat, att bankerna vid kreditbedömande och över huvud taget inom sina upplysningsavdelningar använde och funne sig hava mycken nytta av samlingen för uppgifters inhämtande.

Några av prenumeranterna hava sedermera erhållit tillfälle att yttra sig över en inom departementet upprättad promemoria, innefattande vissa förslag med syfte att bespara eller nedbringa kostnaden för samlingens utgivande. I yttrande, vilket avgivits av Svenska bankföreningens styrelse, har styrelsen — som med hänsyn till att bankföreningen såsom sådan icke hade någon erfarenhet på området samt att bankerna, i den mån de vore prenumeranter på samlingen, var för sig anmodats att yttra sig funnit sig icke böra göra något uttalande angående de framlagda förslagen — framhållit, att, därest uppgiftssamlingen skulle upphöra eller begränsas, därmed syntes böra följa, att ökad uppmärksamhet ägnades frågan om beredande av lätt tillgång till erhållande från det registerförande ämbetsverket av svar på framställd begäran om upplysningar ur registret. Med största tillmötesgående lämnades sådana upplysningar muntligt helt kostnadsfritt och dessa upplysningar lämnades även på en enkel telefonförfrågan. Önskades skriftligt besked, föranledde emellertid gällande författningsbestämmelser, att kostnaden därför bleve alltför betydande för att sådana besked skulle kunna annat än i rena undantagsfall inhämtas. Gåves svaret i form av avskrift av den efterfrågades hela upplägg i registret, bleve kostnaden, inklusive kommissionärsarvode och postavgift, fem kronor 20 öre. Önskades en enstaka uppgift, lämnades denna genom ett bevis för en kostnad av fyra kronor 70 öre. Det syntes styrelsen erforderligt, att åtgärd vidtoges för åstadkommande av en avsevärd sänkning i berörda debiteringar.

Till skydd för tredje man stadgas i giftermålsbalken beträffande vissa ärenden, att *kungörelse* om dem skall införas i *Post- och Inrikes Tidningar* och i

tidning inom orten. Av de uppgifter som intagas i äktenskapsregistret skola sålunda — genom rättens eller domarens försorg — följande kungöras i Posttidningen och i tidning inom orten, nämligen: uppgift om beslut enligt 5 kap. 13 § giftermålsbalken (beslut, varigenom make förklaras förlustig behörighet att ingå rättshandlingar med förpliktande verkan jämväl för den andra maken); uppgift om ingivande till rätten av äktenskapsförord som omförmåles i 8 kap. 2 § giftermålsbalken (äktenskapsförord, varigenom trolovad till sin trolovade giver egendom att tillfalla honom vid äktenskapets ingående, eller varigenom make giver något åt sin make); uppgift om ingivande till rätten av bodelningshandling; uppgift angående ansökan om boskillnad och beslut om beviljande av boskillnad. Följande uppgifter som inflyta i äktenskapsregistret kungöras däremot icke i tidningarna, nämligen: uppgift om ingivande till rätten av annat äktenskapsförord än sådant som omförmåles i 8 kap. 2 § giftermålsbalken; uppgift om återgång av äktenskap; uppgift om ogiltighet av vigsel; uppgift om hemskillnad och uppgift om äktenskapsskillnad. Till Posttidningens kungörelser utgivas månadsregister; registret för viss månad utkommer i början på nästa månad. I detta register upptagas för närvarande — under rubriken »Boskillnad» — kungörelser om boskillnader och om ingivande av bodelningshandlingar. Däremot redovisas icke i månadsregistret kungörelser om äktenskapsförord. Beslut enligt 5 kap. 13 § giftermålsbalken har såvitt framgår av äktenskapsregistret ännu icke förekommit.

Departements-
chefen.

Granskningsnämndens framställning kunde giva anledning att till prövning upptaga frågan om nödvändigheten av äktenskapsregistrets bibehållande. En utredning i denna fråga synes emellertid icke böra fördröja den föreslagna besparingen genom avskaffande av den tryckta samlingen uppgifter till äktenskapsregistret. För närvarande ifrågasätter jag således icke någon ändring utöver vad som avses med nämndens framställning.

Den av granskningsnämnden uttalade uppfattningen, att den nyssnämnda samlingen har mycket liten praktisk betydelse, bestyrkes av vunna upplysningar angående dess användning. Det är sålunda känt, att samlingen sällan eller aldrig anlitas hos domstolarna eller överexekutorerna. Att samlingen ej heller för de fåtaliga prenumeranterna är av sådan betydelse, att med hänsyn härtill dess bibehållande kan anses påkallat, torde framgå av den inom departementet företagna utredningen. Av de prenumeranter, som yttrat sig med anledning av det från departementet utsända cirkuläret, hava såsom förut angivits endast sex hemställt, att samlingen måtte bibehållas. Såvitt kan utrönas av de till departementet inkomna yttrandena i ärendet och särskilda under hand införskaffade upplysningar hava endast några få av prenumeranterna ansett anledning föreligga att företaga en fortlöpande granskning av samlingens månadshäften allteftersom de utkomma. Där i övrigt samlingen över huvud taget kommer till någon användning, torde tillgå så, att den anlitas då av särskild anledning — låneansökan, överlåtelse av värdehandling, kreditförfrågan — upplysning önskas, huruvida beträffande någon viss person förekommer uppgift i äktenskapsregistret. Vad först angår den

fortlöpande granskningen vill jag erinra, att till skydd för tredje man åtskilliga äktenskapsärenden kungöras i tidningarna. Därest samlingen uppgifter till äktenskapsregistret avskaffas, bör Posttidningens förut omnämnda månadsregister kompletteras på sådant sätt, att däri under särskilda rubriker upptagas kungörelser om beslut enligt 5 kap. 13 § giftermålsbalken, kungörelser om äktenskapsförord, kungörelser om ingivna bodelningshandlingar samt kungörelser om sökta och om beviljade boskillnader; varjämte registret torde böra angiva, förutom såsom nu namn och hemvist, jämväl titlar. Jag har förvisat mig om att Posttidningens redaktion är villig tillse, att tidningens register, därest samlingen uppgifter till äktenskapsregistret avskaffas, fullständigas på nu angivet sätt. Med tillhjälp av ett dylikt månadsregister till Posttidningen kan en förlöpande granskning av de i tidningen kungjorda uppgifterna i äktenskapsärenden lätt företagas. I fråga om de äktenskapsärenden, som icke kungöras i tidningarna, kan Posttidningens månadsregister visserligen icke utgöra någon ersättning för den tryckta samlingen uppgifter till äktenskapsregistret. Men beträffande dessa ärenden gäller, antingen att de icke kunna vara av någon större betydelse för tredje man — jag avser här vanliga äktenskapsförord — eller ock att de utan särskild kungörelseåtgärd snart nog bliva kända. Den som efter avskaffande av den ifrågavarande uppgiftssamlingen önskar upplysning, huruvida beträffande någon viss person uppgift förekommer i äktenskapsregistret, har att göra förfrågan i statistiska centralbyrån. Såsom Svenska bankföreningen vitsordat besvaras dylik förfrågan utan omgång. Det må i detta sammanhang framhållas, att, då uppgifterna till äktenskapsregistret offentliggöras i den nu föreskrivna samlingen först någon tid efter det de anmäls för registrering — samlingens månadshäften bruka utkomma cirka tre veckor efter utgången av respektive månad — borde redan nu förfrågan i statistiska centralbyrån vara nödvändig, därest säker upplysning önskas, huruvida uppgift inkommit angående någon viss person. Då såsom av det anförda torde framgå olägenhet knappast kan uppkomma genom uppgiftssamlingens avskaffande samt detta innebär en icke oväsentlig besparing för statsverket, har jag låtit utarbeta förslag till erforderliga ändringar i 16 kap. giftermålsbalken.

Det är min avsikt att föreslå, att, i avbidan på definitivt beslut angående ändringarnas genomförande, med utgivandet av 1933 års årgång får anstå. Jag förutsätter därvid att, därest under 1933 års riksdag beslut fattas om samlingens avskaffande, detta beslut må avse jämväl uppgifter vilka, ehuru inkomna till äktenskapsregistret den dag beslutet träder i kraft, då ännu ej befordrats till trycket.

Om uppgiftssamlingen avskaffas, synes såsom Svenska bankföreningen framhållit en icke oväsentlig sänkning av den nu till fyra kronor bestämda stämpeln till utdrag av äktenskapsregistret vara befogad. Denna fråga torde senare komma att anmälas av chefen för finansdepartementet.»

Föredraganden uppläser härefter inom justitiedepartementet utarbetat förslag till lag om ändring i vissa delar av 16 kap. giftermålsbalken av den ly-

delse, bilaga¹ till detta protokoll utvisar, samt hemställer, att lagrådets utlåtande över förslaget måtte för det i § 87 regeringsformen angivna ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

H. Stefenson.

¹ Denna bilaga, vilken är lika lydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 27 december 1932.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden ALEXANDERSON,
EKLUND,
regeringsrådet ASCHAN,
justitierådet GREFBERG.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 16 december 1932, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till lag om ändring i vissa delar av 16 kap. giftermålsbalken.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av extra ledamoten för lagärenden i justitiedepartementet, hovrättsrådet Gustaf Eriksson.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:

Ragnar Kihlgren.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1933.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, NOTHIN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Schlyter, lagrådets den 27 december 1932 avgivna utlåtande över det den 16 i samma månad till lagrådet remitterade förslaget till *lag om ändring i vissa delar av 16 kap. giftermålsbalken*; därvid föredraganden — under erinran tillika att Kungl. Maj:t genom beslut sistnämnda dag förordnat, att efter utgivandet av årgången 1932 av den i 16 kap. 4 och 5 §§ giftermålsbalken omförmälda samlingen av vad i äkten-skapsregistret införes skall med samlingens utgivande anstå till dess Kungl. Maj:t annorlunda förordnar — hemställer, att förslaget, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom proposition föreläggas innevarande års riksdag till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Axel Wennerholm.